

اسلام سیاسى و اسلام ستاگولار

مطالعه موردی اندیشه سیاسى حیدر قاسم و علی عبدالرزاق

دکتر محمد حمزه

بابک حمزه ۱۳۳۰

اسلام سیاسی و اسلام سکولار (مطالعه موردی اندیشه سیاسی سید قطب و علی عبدالرازق)
مؤلف: بابک حمزه.

تهران: نشر احسان، ۱۳۹۹؛ ۲۶۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۴۶۴-۰

رضوع: قطب، سید، ۱۹۰۶ - ۱۹۶۶ م. -- نظریه درباره اسلام و سیاست

: عبدالرازق، علی، ۱۸۸۸ - ۱۹۶۶ م. -- دیدگاه درباره اسلام و سیاست

اسلام و سیاست

: اسلام دنیوی گرایی

رده‌بندی مکره: ۷۰۰/۱۳۹۷/۲۳۳ PB

رده‌بندی دیویی ۴/۳۹۷

شماره کتابشناسی: ۵۳۰۰۴۲۷

تهران، خیابان استانبول، رویای دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، شماره ۴۰۶.

www.nashrehsan.com

تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

اسلام سیاسی و اسلام سکولار

(مطالعه موردی اندیشه سیاسی سید قطب و علی عبدالرازق)

مؤلف: بابک حمزه

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: چاپ مهارت

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۹

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۴۶۴-۰

فهرست مطالب

۱۱.....	پیشگفتار
۱۵.....	مقدمه
۲۳.....	چرایی اسلام سیاسی
۲۶.....	علل داخلی
۲۶.....	رهیافت جامعه شناختی
۲۸.....	رهیافت اقتصادی
۲۹.....	رهیافت سیاسی
۳۰.....	رهیافت فرهنگی
۳۲.....	رهیافت تاریخی اجتماعی
۳۳.....	رهیافت عقیدتی و ایدئولوژیک
۳۵.....	علل بیرونی
۳۵.....	رهیافت سیاسی
۳۹.....	رهیافت فرهنگی
۴۰.....	رهیافت اقتصادی - اجتماعی
۴۱.....	علل توأمان بیرونی و داخلی

۴۳	تاریخچه و سیر تحول جریان اسلام سیاسی
۴۵	مرحله اول: اصلاح طلبی دینی
۴۹	مرحله دوم: از اصلاح طلبی به سنت گرایی
۵۰	مرحله سوم: از سنت گرایی به بنیادگرایی
۵۶	مرحله چهارم: از بنیادگرایی به فرا بنیادگرایی
۵۸	مرحله پنجم: شکوفایی اسلام سیاسی میانه رو
۶۱	مرحله ششم: تقویت مجدد گروه های فرا بنیادگرا
۶۲	سنگ بنای اسلام سیاسی
۶۳	اسلام سیاسی از منظر ایدئولوژی
۶۳	الف- سنت درایان
۶۴	ب- تجدد گرایان
۶۵	ج- عرف گرایان (سکولارها)
۶۵	د- بنیادگرایان
۶۶	اسلام سیاسی از منظر نوع فعالیت
۶۹	اسلام سیاسی از منظر اهداف
۷۰	اسلام سیاسی از منظر عناصر درونی
۷۲	جمع بندی
۷۴	طلایه داران اسلام سیاسی معاصر
۷۵	۱. زندگینامه و اندیشه های سیاسی امام حسن البنا
۷۸	حکومت در دیدگاه حسن البنا
۸۳	زندگینامه و اندیشه های سیاسی ابوالاعلی مودودی
۸۴	تشکیل جماعت اسلامی

- انقلاب و حکومت اسلامی..... ۸۸
- سکولاریسم..... ۹۳
- سکولاریسم چیست؟..... ۹۸
- پیشگامان اندیشه‌ی سکولاریسم در غرب..... ۱۰۲
- نیکولو ماکیاولی (۱۴۶۹-۱۵۲۷)..... ۱۰۳
- ژان بون (۱۵۳۰-۱۵۶۹)..... ۱۰۶
- توماس هابز (۱۵۸۸-۱۶۷۹)..... ۱۰۷
- اسپینوزا (۱۶۳۲-۱۶۷۷)..... ۱۰۸
- جان لاک (۱۶۳۲-۱۷۰۴)..... ۱۱۰
- ژان ژاک روسو (۱۷۱۲-۱۷۷۸)..... ۱۱۱
- کانت (۱۷۲۴-۱۸۰۴)..... ۱۱۳
- هگل (۱۷۷۰-۱۸۳۱)..... ۱۱۴
- مارکس (۱۸۱۸-۱۸۸۳)..... ۱۱۶
- سکولاریسم و اسلام..... ۱۱۷
- سابقه‌ی تاریخی سکولاریسم در اسلام..... ۱۱۷
- جمع بندی..... ۱۲۲
- زندگی‌نامه و اندیشه‌های سیاسی سید قطب..... ۱۲۰
- مقدمه..... ۱۲۷
- شرح حال..... ۱۲۷
- زندگی..... ۱۲۷
- مراحل اندیشه..... ۱۳۳
- دوره‌ی شک و تردید (۱۹۳۵-۱۹۲۵)..... ۱۳۳

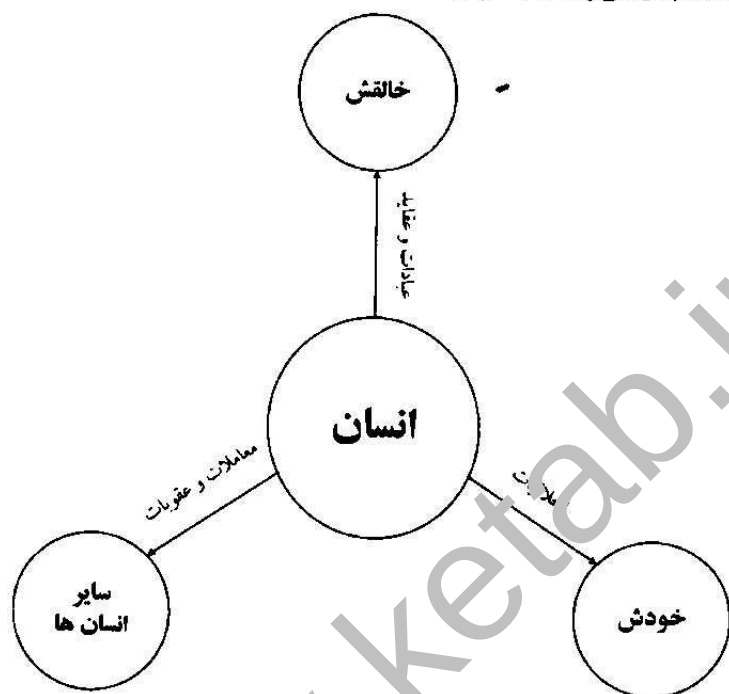
- دوره‌ی رویکرد سکولار اسلامی (۱۹۳۵-۱۹۴۶) ۱۳۴
- دوره‌ی گرایش اسلامی معتدل (۱۹۴۶-۱۹۵۶) ۱۳۴
- مرحله‌ی بنیادگرایی اسلامی (۱۹۵۶-۱۹۶۶) ۱۳۷
- آثار ۱۳۸
- آثار ادبی ۱۳۸
- آثار اسلامی ۱۴۰
- آثار سیاسی و اجتماعی ۱۴۲
- اندیشه‌ی سیاسی سید قطب ۱۴۵
- احیاء روش‌های مبارزه ۱۴۵
- سیاست و حکومت از دیدگاه سید قطب ۱۴۸
- حاکمیت ۱۴۸
- حکومت ۱۵۳
- مشروعیت ۱۵۴
- مردم ۱۵۵
- مردم سالاری و آزادی ۱۵۶
- اقلیت‌های دینی ۱۵۷
- جامعه ۱۵۸
- جاهلیت ۱۶۱
- ضرورت حکومت اسلامی ۱۶۵
- روش ۱۶۹
- اجتماع، انسان و اسلام از دیدگاه سید قطب ۱۷۰
- پایه‌های حکومت در اسلام ۱۷۳

- ۱۷۳..... عدالت فرمانروایان
- ۱۷۴..... فرمانبرداری افراد.....
- ۱۷۶..... مشاوره بین فرمانروایان و مردم.....
- ۱۷۸..... عدالت اجتماعی.....
- ۱۸۰..... آزادی همه جانبه‌ی وجدان یا آزادی درونی.....
- ۱۸۱..... مسامت کامل انسانیت.....
- ۱۸۳..... تکافل؛ همکاری پادار اجتماعی.....
- ۱۸۴..... تکافل یا کفالت خرد.....
- ۱۸۴..... تکافل میان فرد و مسئولان یا تکافل خانوادگی.....
- ۱۸۶..... تکافل میان فرد و اجتماع یا تکافل اجتماعی.....
- ۱۸۸..... تکافل حاکم در قبال ملت.....
- ۱۸۹..... تکافل ملت در قبال حاکم.....
- ۱۸۹..... قوانین عدالت اجتماعی.....
- ۱۹۰..... جمع بندی.....
- ۱۹۳..... زندگی نامه و اندیشه‌های سیاسی علی عبدالرازق.....
- ۱۹۵..... مقدمه.....
- ۱۹۶..... شرح حال.....
- ۱۹۶..... زندگی.....
- ۱۹۷..... آثار.....
- ۱۹۸..... اندیشه سیاسی.....
- ۱۹۸..... پیامبری و حکومت.....
- ۱۹۸..... رد سیاسی بودن پیامبر اسلام.....

- ۲۰۳..... رد پیوند ثبوت و سیاست
- ۲۱۲..... رد حاکمیت سیاسی پیامبر با استناد به قرآن و سنت
- ۲۲۴..... جمع‌بندی
- مهم‌ترین شاخص‌های مرزبندی میان اندیشه‌ی اسلام سیاسی و اسلام سکولار در اندیشه سیاسی سید قطب و علی عبدالرازق..... ۲۲۷
- ۲۳۰..... پیام‌ری و حکومت
- ۲۳۶..... زبان‌ری
- ۲۳۶..... ثابت بودن
- ۲۳۷..... جهان شمول یا همه‌گیر بودن
- ۲۳۸..... هماهنگ بودن
- ۲۳۸..... مثبت یا عملگرا بودن
- ۲۳۹..... واقع‌گرایی
- ۲۳۹..... یکتاگرایی
- ۲۴۱..... جایگاه خلافت
- ۲۴۳..... جهاد
- ۲۴۹..... نتیجه‌گیری
- ۲۵۳..... منابع
- ۲۵۳..... کتب فارسی
- ۲۵۸..... مقالات
- ۲۶۱..... پایان نامه‌ها
- ۲۶۱..... منابع عربی
- ۲۶۴..... منابع انگلیسی

پیشگفتار

اسلام سیاسی، گنگامانی است که صورت بندی خاصی از جامعه و سياست را، با محوريت اسلام ارائه می دهد. عقیده اسلامی را دارای دو جنبه می داند: یک جنبه روحی عقیده اسلامی و دوم جنبه سیاسی عقیده اسلامی. جنبه سیاسی عقیده اسلامی، اصول و مفاهيم اسلام را به عنوان راهکارهایی برای نظم بخشیدن به زندگی بشریت و راه حل هایی جهت حل مشکلات انسان ها معرفی می کند. قائلان بر جنبه سیاسی عقیده اسلامی بر این باورند که اسلام همان دینی است که خداوند متعال بر محمد ﷺ نازل فرموده تا رابطه انسان با نفس و رابطه او با خودش و سایر انسان ها را تنظیم کند؛ که رابطه انسان با خالقش را در قالب عبادت و عبادات، رابطه انسان با خودش، را در قالب اخلاقیات و خوراک و پوشاک و رابطه انسان با سایر انسان ها را در قالب معاملات و عقوبات نظم بخشیده است. به طور خلاصه می توان این ارتباطات را در قالب شکل زیر نشان داد:

لذا گفتمان اسلام سیاسی، اسلام را از منظر عقیده، یاسی آن مورد تاکید قرار داده و آن را از دایره‌ی صرفاً روحی بودن خارج می‌سازد. بدون اینکه ذره‌ای از جنبه روحی عقیده اسلامی چشم پوشی نماید. لذا تلاش می‌کند که دیدگاه غبارآلود لاهوتی و کهنوتی بودن اسلام را از اندیشه بشریت بزداید و آن را بر پایه‌ی رحمتی برای بشریت معرفی نماید؛ و در نهایت تلاش می‌کند تا عقیده و حاکمیت اسلام را به محور تمامی گفتمان‌ها در سطح جهان تبدیل کند. به عبارتی دیگر از منظر اسلام سیاسی که برگرفته از قرآن، سنت رسول الله ﷺ و اقوال خلفای راشدین و بزرگان و عالمان اسلام‌یست، حاکمیت دین بر جامعه، دولت و زندگی اساس و پایه

بینش و جهان بینی می باشد؛ این در حالی است که سکولاریسم نقطه مقابل این مهم را نشانه گرفته و با تاکید بر جدایی نهاد دین از نهاد دولت یا سیاست، به نظریه پردازی و تئوری سازی می پردازد.

در چند دهه گذشته، مفکرین و اندیشمندانی به تبیین این موضوع پرداخته اند. سید قطره و علی عبدالرازق را می توان از برجسته ترین نظریه پردازان معاصر در زمینه اسلام سیاسی و سکولاریسم نام برد. براساس اندیشه سیاسی سید قطب، حاکمیت مطلق الهی خداست؛ و خداوند منشأ مشروعیت حاکمیت است؛ و سیاست اسلام مبتنی بر قوانین آسمانی می باشد، یعنی دین اسلام در تمام شؤون زندگی انسان - اعم از امور اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، اخلاقی و... - برنامه ی کاملی دارد؛ و عقل و علم در دایه های دینی، مناسبات اقتصادی و سیاسی جامعه را سامان می بخشند. اما براساس اندیشه ی سیاسی علی عبدالرازق، محور و مدار اصلی حکومت فقط بشر است، حکومت بر مبنای قوانین بشری اجرا می شود و منشأ مشروعیت حکومت، ملت است.

لذا با توجه به اهمیت موضوع مذکور، نگارنده کتاب حاضر، استعانت از الله متعال و اتکال بر قدرت لایزال و علم لایتناهی وی، اقدام به تألیف و تالیف کتابی در این زمینه نموده است. امیدوارم که توانسته باشم گوشه ای از دریای بی پایان اندیشه اسلامی را مورد واکاوی قرار داده و جز حق را که لطفی از جانب الله متعال است به رشته تحریر در نیاورده باشم. اگر جایی به خطا رفته باشم آن را از خود دانسته و عذر به درگاه خالق رحمان می برم و طلب عفو از درگاه او دارم.